

A Speciális film – filmezés a sérült emberek életében

Magyar Speciális Mozgókép Egyesület

Előadó: Fábrián Gábor elnök, MSMKE

e-mail:info@msmke.net

Megjelent: **Gyógypedagógia - dialógusban Fogyatékosággal élő gyermekek, fiatalok és felnőttek egyéni megsegítésének lehetőségei**

A kötet a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének éves szakmai konferenciáján elhangzott előadások alapján készült rövid tanulmányokat tartalmazza. A kötet bemutatja, hogy a szakemberek és segítő szervezetek közreműködésével miként lehet elősegíteni a speciális társadalmi megsegítést igénylő gyermekek, fiatalok és felnőttek életminőségének javulását, esélyegyenlőségének megvalósulását. A kötet pdf-ben innen tölthető le:

<https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/39269>

Előadásomban a speciális filmkészítést és annak fejlődését szeretném ismertetni. A filmezés a sérült emberek életében egyre jelentősebb elfoglaltság és egyre kiemeltebb szerepet tölt be a szabadidős tevékenységek között. Napjainkra az élet minden területén megjelent a kép, a mozgókép. A dokumentálástól a megfigyelésig, a magas művészeti alkotások megjelenésén át, mára már a közösségi médiumok elengedhetetlen alkotóelemeivé váltak a képsorok. A mozgókép hétköznapi használatának robbanásszerű terjedésével a fogyatékkal élő emberek életében is egyre meghatározóbbá vált a vele való foglalkozás.

10 évvel ezelőtt még nem volt ennyire magától értetődő, hogy bárki, bárhol elővegyen egy telefont, vagy fényképezőgépet, amivel képeket, videó felvételeket készít. 2008-ban szenvedélyes függetlenfilmesként kerültem Zsirára, egy felnőtt értelmi fogyatékosokat ellátó bentlakásos intézménybe. Az izgalmas és inspiráló légkör hamar felfedte lehetőségeit a sérült emberek kreativitása és a filmkészítés között. Egyre erősebben fogalmazódott meg egy nagyon egyszerű kérdés: vajon, ha az értelmi fogyatékkal élő embereknek kamerát adunk a kezébe abból létrejöhet-e értékelhető filmes alkotás? Rövid időn belül beigazolódott a speciális filmezés létjogosultsága.

Megszerveztük az első Álmodtam egyet... Zsirai Speciális Filmszemét, amely 2009 nyarán került először megrendezésre. Ezt megelőzően felhívásaink hatására az ország több intézményében elindult a filmes munka, ki-ki a lehetőségeihez és tudásához mérten próbált filmeket készíteni a rá bízott ellátottakkal. A Filmszemlét a professzionális filmes rendezvények alapján dolgoztuk ki, igyekeztünk mindenben megteremteni a valódi „szemle” érzést. Szakmai zsűri, filmes kategóriák, versenyprogram, nyilvános értékelések és ünnepélyes díjátadó, mind része volt a rendezvénynek. Hogy mindez létrejöhetett köszönet Hollósi Péter intézményvezetőnek, akinek elvülhetetlen érdeme van a magyarországi speciális filmes mozgalom elindításában, ahogy Asztalos Zsoltnak a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület elnökének is köszönettel tartozunk ezért.

A Filmszemle sikere után megjelent egy igény: filmes segítséget kell nyújtani az alkotó csoportoknak. Egy-két éven belül elindult az Itt és most Filmes Napok elnevezésű rendezvény, valamint az MSMME Speciális Szakmai Tanfolyamának keretén belül, több más művészeti ág mellett a filmes szekció. Az előbbi egy alkotótáborra emlékeztető, közös filmes baráti találkozó volt, szakemberekkel és díjazással, az utóbbi

máig is működő tanfolyam, ami a szociális ágazatban dolgozók filmes tudását hivatott bővíteni, hogy mind magasabb szinten művelhessék a filmes munkát az intézményeikben, szervezetikben működő csoportokban. Mindkét rendezvény működésének jó pár alkotócsoporthoz és film születéséhez köszönhetjük.

A speciális filmezés folyamatainak fejlődése 2013-ra elérte a Zsirai Otthon határait. Ekkor érkeztünk el egy jelentős fordulóponthoz a **Magyar Speciális Mozgókép Egyesület** megalapításával, amit 2014-ben 30 fő hozott létre. Az első öt év zárásaként megjelent egy dokumentumkötet, Fábrián Gábor: Álmodtam egyet – Öt évem a speciális filmezésben címmel, amely 2013-ig bezárólag valamennyi folyamatot, rendezvényt és kezdeményezést összefoglalt.

Az országos Egyesület megalakulása egy olyan civil kezdeményezés, amely minden speciális filmes folyamat támogatására irányul, így a már meglévő folyamatokban való részvételt és segítségnyújtást legalább annyira lényeges feladatnak tartja, mint az új lehetőségek és kapcsolatok felkutatását. Az Egyesület tagjai között egyaránt szerepelnek speciális filmes alkotók, filmes és színházi szakemberek, valamint a szociális ágazatban sok éves szakmai múlttal rendelkező szociális, gyógypedagógus szakemberek.

Az Egyesület kiemelt célkitűzése már indulásának pillanatában is egy központi helyszínen való, integrált, határokon átnyúló Filmszemle megvalósítása volt. Az első Magyar Speciális Független Filmszemle, Budapest 2015-ben került megrendezésre, melynek Töröcsik Mari a Nemzet Színésze volt a fővédnöke. Az első alkalmat személyesen is megtisztelte a művész. „Együtt, egy napon, egy filmvászonon... és egymás szemében”, fogalmazódtak meg a rendezvény alap gondolatai. 2018-ra már negyedik alkalommal, nagy érdeklődés mellett rendezzük meg a Filmszemlét.

Felmerül a kérdés, hogy ez a Filmszemle miben más, mint Zsirai Otthonban működő elődje? A fővárosi rendezvényre már nem csupán értelmi fogyatékkal élők nevezhetnek, de bármely fogyatékosággal érintett filmes, valamint pszichiátriai- és szenvedélybeteg alkotó, autizmussal élő filmkészítő, szociális ágazatban dolgozó és érintett, független- és professzionális filmes, televíziós szakember, diák és mindenki, aki filmjében a fogyatékoság témáját érinti. Sérült és ép egy filmvászonon, ugyanazon a rendezvényen mutatja be alkotását melyek érdekessége, hogy mindkét célcsoport valamilyen módon a másiktól készíti a filmjét, és jól láthatóvá válik ki, mit gondol a világról, önmagáról és a másik emberről. A sérült emberek láthatják, miként dolgoznak a függetlenfilmesek és a televíziós szakemberek, ugyanakkor ők is, viszont, átélhetik mi az, ami foglalkoztatja a fogyatékosággal élőket. Nagyon izgalmas és mindkét irányban építő hatása van ennek a találkozásnak.

A Magyar Speciális Független Filmszemle, Budapest az évek során nemzetközi irányba is elmozdult, bár eredetileg ez nem volt cél. Folyamatosan érkeznek filmek határon túli alkotóktól, de neveznek külföldről is. Egyesületünk fejlődése érdekében törekszünk a nemzetközi kapcsolatok kialakítására, több külföldi, nagy múlttal rendelkező szervezettel vettük fel a kapcsolatot az elmúlt időszakban, akikkel kölcsönös együttműködő kapcsolat kialakításán dolgozunk.

A Filmszemlén a szakmai zsűri együtt, de mégis külön értékeli és díjazza az alkotásokat. A különböző nagydíjak és díjak osztva kerülnek kiosztásra, így például az „Aranyszárny nagydíjat” minden évben megkapja egy speciális filmes és egy függetlenfilmesek alkotó, vagy alkotó közösség. Támogatóinknak köszönhetően (Magyar Nemzeti Filmalap, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzeti

Kulturális Alap) értékes, a filmezést megsegítő technikai eszközöket és pénzdíjakat tudunk átadni a díjazottaknak.

Említettem, hogy legfőbb célunk a Filmszemle megvalósítása volt, de emellett a filmezés teljes folyamatában, annak megsegítésében igyekszünk részt venni programjainkkal.

Egyesületünk jelenleg évente hét állandó rendezvényt szervez: Magyar Speciális Független Filmszemle, Budapest; Speciális Filmes Alkotótábor és Műhely, Tata; Kőszegi Filmes Napok; Speciális Mozi – Konferencia és filmvetítés; Speciális Nézőpont – filmvetítés és bemutatkozó nap a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárban; MSMME Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger; Speciális Mozifilm Klub – közösségi mozi élmény fogyatékkal élő gyermekek és fiatalok részére

A **Speciális Filmes Alkotótábor és Műhely** egy jó hangulatú, kötöttségektől mentes alkotótábor, ahol egy egész hét a filmezésről szól. Ezen az alkalmon jönnek össze a speciális filmes csoportok évről-évre, hogy a pihenés és kikapcsolódás mellett kedvükre filmezzenek és bemutassák egymásnak a hét folyamán készült alkotásaikat. A szabadidős programok, a tábortűz és a szalonnasütés tovább fokozza a közösségi élményt. Egy-egy tábor során általában 10 film készül. A táborba meghívott filmes és színházi előadók érkeznek, hogy megnézzék az ott készült filmeket, illetve, hogy előadásaikkal tovább bővítsék a résztvevők ismereteit.

A **Kőszegi Filmes Napok** 2017 óta kerül megrendezésre a határ menti kisvárosban, a rendezvény elődje az „Itt és Most” Zsirai Filmnapok. A kétnapos program egy filmszemle, egy alkotótábor és egy konferencia tulajdonságait ötvözi. Az első napon filmes szakemberek előadásai hallhatók, a másodikon a résztvevő csoportok filmeket készítenek, amelyek még aznap délután vetítésre kerülnek a szakemberek előtt, akik a legjobb három filmet díjazzák és természetesen az összes alkotást értékelik. Évente 8-10 speciális film köszönheti létrejöttét ennek a rendezvénynek.

Az Egyesület indulása óta szervez konferenciákat. Ilyen a **Speciális Mozi – Konferencia és Filmvetítés** elnevezésű rendezvényünk. Ezeknek a rendezvényeknek elsősorban a bemutatkozás a célja, hogy megismertesse az érdeklődőkkel a filmkészítés sérült emberekre gyakorolt jótékony hatásait, hogy a szakemberek a szociális és fejlesztő munkában bátrabban nyúljanak ehhez a tevékenységhez. A konferencia előadói között gyógypedagógus és filmes szakemberek, filmtörténészek és médiával foglalkozó szakemberek találhatók meg, illetve évek óta sikeresen működő speciális filmes csoportok tagjai és vezetői. Eddigi konferencia helyszínek: ELTE BGGYK, ELTE Nyugat-Magyarországi Egyetem

Az előzőhöz hasonló rendezvény a **Speciális Nézőpont** elnevezésű programunk, de ez esetben jobbra a filmvetítéseken és a csoportok bemutatkozásán van a hangsúly. A cél itt is a speciális filmezés népszerűsítése, ami talán a leghitelesebben az alkotók és alkotásaik megismertetésével történhet, úgy ha ők maguk mutatkoznak be és mutatják be alkotásaikat. 8-10 filmes közösség alkotásai közül kerülnek filmek a vetítési programba. A filmvetítések között maguk az alkotók beszélnek azok készítéséről, munkájukról és érzéseikről.

A Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület már több évtizede rendezi meg **Speciális Szakmai Tanfolyamát** Egerben, ahol néptánc, társastánc, színjátás, mozgásszínház, esetenként kézműves foglalkozások témakörében indít képzést a

szociális ágazatban dolgozók részére. 2011-től az addigi műhelyek mellett elindult a hetedik művészettel foglalkozó filmes szekció is, ami azóta minden évben a segítőknek nyújt élményt és fejlődési lehetőséget. A képzés hatására 2011 óta folyamatosan indulnak el filmes műhelyek az ország különböző intézményeiben.

Filmet nem csak készíteni, de nézni is érdemes, hisz mindenkit magával ragad a mozi hangulata. A félhomályos terem, a hatalmas mozivászon, a professzionális filmes hangzás különleges utazás a nézők számára. A **Speciális Mozifilm Klub** egy szülői megkeresés hatására indult el. Kérése az volt, hogy indítsunk el egy mozi programot kimondottan fogyatékkal élők számára, mert sajnos negatív tapasztalata az, hogy sérült gyermeke számos nehézséggel kell, hogy szembe nézzen, ha moziba szeretne menni. Az utazás alkalmával elszenvedett furcsa pillantások, a moziban nevetgélő fiatalok, az egyre növekvő költségek, mind komoly nehézséget okoznak a gyermekeknek és szüleiknek. Az AGORA Savaria Filmszínház patinás épületében rendszeresen kerülnek megrendezésre a vetítések, ahol az aktuális sikerfilmeket nézhetik meg, térítésmentesen az oda látogatók. Alkalmanként 150-200 sérült gyermek és fiatal élheti át az igazi hamisítatlan mozi élményt, de volt, hogy több mint 300 fő előtt vetítettük a filmeket.

A programok ismertetésével jól látható, hogy van igény a filmmel való foglalkozásra a sérült emberek életében, érintse az bármilyen területét a filmezésnek. Egyesületünk azért jött létre, hogy valós válaszokat adjon a felmerülő igényekre, reagáljon a folyamatok alakulására hasznos programok szervezésével és állandó segítségnyújtással.

Végezetül pár gondolat erejéig kitérnék a filmkészítés jótékony hatásaira, bár ez a téma önmagában több előadás témáját is kitehetné.

Meglátásaink szerint sok más pozitív hozadékon túl, kommunikációs, szabadidős és művészeti lehetőségeket hordoz a filmkészítés a sérült emberek életében, fejlesztésében.

Kommunikációs szempontból, több irányból is hasznos lehet. Hatása van a befogadóra és az alkotóra egyaránt. Az alkotó szavak nélkül is el tudja mondani gondolatait, míg a befogadó elvont kifejezési formák megfejtése nélkül, akár a nyelvi nehézségek kikerülésével tudja értelmezni a képet, és teheti ezt még akkor is, ha halláskárosodással él. A beszélt nyelv elvont, míg a film nyelve egyértelmű és konkrét, így sokkal könnyebben értelmezhető. A képsorok, a filmmel kreált világok kizökkentik a megszokottságból, a nehézségekből nézőiket. A filmkészítők ugyanakkor gondolataikat, a maguk által készített mozgóképek segítségével különleges módon tudják a külvilág számára eljuttatni.

Gyógyító folyamat. A gyógyító kifejezést természetesen idézőjelben kell érteni, de még is ez a megfogalmazás áll a legközelebb ahhoz a pozitív állapothoz, ami a filmezés játékában résztvevő embereket jellemzi. A sérült emberek filmjeikhez a témát a legtöbb esetben saját életükből merítik. Azzal, hogy alkotásuk elkészítésének ideje alatt foglalkoznak önmagukkal, érzelmeikkel, problémáikkal közvetve néznek szembe saját lényükkel.

Az alkotók egy sajátos világot teremtenek, miközben filmet készítenek. Gondolkoznak, algoritmizálnak és rangsorolnak logikai, illetve érzelmi sorokat alkotnak. Számos problémát kell megoldaniuk az alkotói folyamat során. Nem maga a film, mint produktum a legfőbb cél, hanem az az út, amely segítségével eljutnak odáig, hogy alkotásuk elkészül. Fejlődik a problémamegoldó és koncentrációs képességük, valamint az önállóságuk. Gyakori tapasztalat a filmesek körében az önbizalom erősödése.

A filmkészítés **szabadidős, közösségi hatásai** ugyancsak jelentősek. A speciális filmezés legnagyobb hozadéka számomra a közösségi létben rejlik. Baráti közösségek alakultak ki, és olyan alkotók találkozhattak egymással és köthettek tartós baráti kapcsolatokat, akik e nélkül talán soha nem ismerhették volna meg egymást. Érezhetővé válik egy erős filmes identitás, a forgatások hangulata, a közös játék, a szerepek, az egymásra utaltság mind megjelennek a filmkészítés során. Ahogy Dr. Murai András filmtörténész fogalmazott a téma kapcsán: a sérült emberek együttműködő, csoportos kommunikációs szerepben vesznek részt a filmkészítés során. A filmezés még akkor is nagyon hasznos időtöltés, ha a tervezett produktum egyáltalán nem, vagy csak részben sikerül.

Művészeti lehetőségeiről hasonlóképp lehet beszélni, mint bármely már művészeti ágról, amely már nagy múltra tekint vissza a fogyatékosággal élők foglalkoztatásában. A filmezés alkotóművészet, emiatt személyesebb és talán őszintébb is, mint bizonyos előadóművészeti tevékenységek. Itt az alkotó maga teremti a film világát a saját gondolataiból, élményeiből és lényéből.

A Magyar Speciális Mozgóképforgató Egyesület alig négy év leforgása alatt jelentős eredményeket ért el, ami azt bizonyítja, milyen nagy igény van hazánkban a filmezésre és annak megsegítésére a sérült emberek életében. Egyesületünk a továbbiakban is folytatja a megkezdett utat, igyekszünk minél több emberhez eljutni filmjeinkkel, módszereinkkel és rendezvényeinkkel.

Szeretettel várunk minden érdeklődőt rendezvényeinken, és tagságunk körében.

További információ: www.msmke.net

Könyv: Fábián Gábor, Álmodtam egyet - Öt évem a speciális filmezésben

ISBN: 978-963-08-9787-7